

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	14eg o Orffennaf 2026
TEITL	Adfywio Canol Tref
RHESWM DROS GRAFFU	Adroddiad Dilyniant / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Lewyrchus
AWDUR	Esyllt Rhys Jones, Rheolwr Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio Llŷr B Jones, Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned
AELOD CABINET	Y Cynghorydd R. Medwyn Hughes

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1 Un o cynlluniau blaenoriaethau Cynllun y Cyngor 2023-28 ydi 'Adfywio Cymunedau a Canol Trefi'. Efen o'r cynllun yw paratoi cynlluniau gweithredu canol tref/dinas ar gyfer trefi unigol.
- 1.2 Yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 8 Mehefin 2023 craffwyd y camau cychwynnol i baratoi cynllun prosiect, y trefniadau ar gyfer paratoi Cynlluniau Canol Trefi a sail blaenoriaethu gwaith o adfywio canol trefi Gwynedd. Mae'r adroddiad blaenorol hefyd yn gosod cyd-destun ac yn amlygu heriau a newidiadau sydd yn wynebu canol trefi ac wedi ei gynnwys fel Atodiad 1. Pwrpas yr adroddiad yma yw cynnig diweddariad ar y gwaith sydd wedi ei gyflawni ers hynny.
- 1.3 Bydd craffu cynnydd yn gyfle i'r Pwyllgor dderbyn diweddariad ar y gwaith ac ystyried beth yw eu heffaith.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- 2.1. Gofynnir yn benodol i'r Pwyllgor Craffu graffu'r isod:
 - Beth sydd wedi ei gyflawni?
 - Pwy sydd wedi eu cynnwys wrth ddatblygu'r cynlluniau?
 - Beth yw effaith y cynlluniau?
 - Beth sydd wedi ei ddysgu wrth weithredu'r cynlluniau?

3. Trosolwg o weithgaredd adfywio canol trefi

- 3.1 Mae canol trefi ac ardaloedd stryd fawr wedi wynebu heriau a chyfnod o newidiadau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae'r newidiadau hyn yn sgil rhesymau megis siopau dros y we, newidiadau mewn patrymau cymdeithasol, datblygu canolfannau siopa ar gyrion trefi, trethi busnes a rhentu uchel. Mae'r sefyllfa wedi dwysau ers cyfnod Covid ac mae hyn wedi golygu fod edrych yn fanwl ar sut i adfywio ein canol trefi.
- 3.2 Gyda'r holl newid ar droed mae'n her real i ail bwrsu canol trefi ac i ddatblygu a gweithredu ymyraethau gyda'r bwriad o geisio eu gwneud yn ganolfannau bywiog, atyniadol ac yn lefydd braf i fyw, i weithio ac i dreulio amser ynddynt.

3.3 I bwrpas yr adroddiad yma, mae ystod eang o weithgareddau wedi eu ymgorffori i'r gwaith adfywio canol, yn cynnwys

- Paratoi a datblygu cynlluniau canol trefi / cynlluniau adfywio lleol
- Datblygu a gweithredu prosiectau canol trefi Cyngor Gwynedd gan cefnogi a darparu grantiau i sefydliadau a grwpiau allanol sydd yn cyfrannu at adfywio canol tref neu gymuned leol
- Cyd-lynu ymyraethau eiddo gwag mewn canol trefi

3.4 Rhoddir amlinelliad o'r rhain yn rhannau nesaf o'r adroddiad.

3.5 Mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar weithgareddau sydd yn cael eu cyflawni gan y Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio o fewn Adran Economi a Chymuned. Tim bychan sydd o fewn y Gwasanaeth, gan gynnwys rheolwr a thri swyddog adfywio parhaol. Mae'r Gwasanaeth yn ddibynnol iawn ar sicrhau grantiau ar gyfer datblygu a gweithredu prosiectau, gan gynnwys swyddogion prosiect dros dro.

4. Paratoi a datblygu cynlluniau canol tref ('Cynlluniau Creu Lleoedd')

4.1 Yn ail Sir fwyaf ei maint yng Nghymru, yn anochel, mae gan Gwynedd nifer helaeth o drefi a'r rheiny o wahanol natur, swyddogaeth a maint. Gellir dehongli diffiniad o dref mewn sawl ffordd. Mae'r Cynllun Datblygu Lleol ar y cyd Gwynedd a Môn 2011-2026 a Chynllun Datblygu Lleol Eryri 2016 - 2031 yn cynnig y fframwaith isod:

Canolfan Fanwerthu Is-ranbarthol	Bangor
Canolfan Fanwerthu Drefol	Caernarfon, Porthmadog, Pwllheli
Canolfan Fanwerthu Lleol	Abersoch, Abermaw, Bethesda, Blaenau Ffestiniog, Criccieth, Llanberis, Nefyn, Penrhyndeudraeth, Penygroes, Tywyn
<i>Canolfan Wasanaeth Leol *</i>	<i>Dolgellau, Y Bala</i>
<i>Aneddiad Gwasanaeth *</i>	<i>Aberdyfi, Harlech</i>

** Cynllun Datblygu Lleol Eryri 2016 - 2031*

4.2 Yn seiliedig ar y dosbarthiad uchod, aethpwyd ati i ddatblygu rhaglen waith ar gyfer datblygu Cynlluniau Canol Tref (neu 'Cynlluniau Creu Lleoedd') ar gyfer y prif drefi. Mae copïau o'r cynlluniau hyn i'w canfod ar safle we'r Cyngor : [Cynlluniau Canol Tref](#) sef

- Cynllun Creu Lleoedd Bangor (Awst 2023)
- Cynllun Creu Lleol : Canol Tref Caernarfon (Awst 2023)
- Cynllun Creu Lleoedd Porthmadog (Chwefror 2024)
- Cynllun Creu Lleoedd Pwllheli (Mehefin 2024)
- Cynllun Creu Lleoedd Canol Tref y Bala (Mehefin 2024)
- Cynllun Creu Lle Dolgellau

- 4.3 Prif bwrpas cynlluniau hyn yw creu gweledigaeth ar gyfer sut y dylai lle ddatblygu, gwella a gweithredu i'r bobl sy'n byw, yn gweithio ac yn ymweld yno. Mae'n helpu i sicrhau bod datblygiad yn y dyfodol yn canolbwyntio ar greu lleoedd o ansawdd uchel, cynaliadwy, deniadol a chynhwysol yn hytrach na darparu adeiladau neu seilwaith yn unig.
- 4.4 Wrth baratoi'r Cynlluniau Creu Lleoedd, mae'n werth nodi :
- Derbyniwyd cefnogaeth ariannol Llywodraeth Cymru drwy raglen Trawsnewid Trefi
 - Dilynwyd canllawiau Comisiwn Dylunio Cymru wrth lunio'r cynlluniau
 - Roedd y broses o lunio'r Cynlluniau Canol Trefi yn gynhwysol – gan gynnwys cyfres o sesiynau ymgysylltu ac ymgynghori gyda rhanddeiliaid, Aelodau ac Adrannau'r Cyngor.
- 4.5 Yn ogystal wrth gwrs, fel rhan o Fframwaith Adfywio Gwynedd, mae cynlluniau adfywio lleol wedi eu datblygu ar gyfer pob un o'r 13 ardal adfywio lleol drwy'r Sir. Mae'r Cynlluniau Canol Tref yn canolbwyntio ar ardaloedd penodol, ac sydd wedi eu ymgorffori i'r cynlluniau adfywio ardal.
- 4.6 Yn gyson gyda un o brif egwyddorion y Fframwaith Adfywio, mae'r Cynlluniau Canol Trefi hefyd yn cydnabod rôl, pwysigrwydd a chyfranogiad busnesau, grwpiau a sefydliadau lleol wrth adfywio canol trefi.
- 4.7 Mae'r dull o gydweithio yn amrywio o dref i dref ond yn ei hanfod mae'r Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio wedi bod yn rhan greiddiol o gydlynu a chefnogi cerbyd ar gyfer adfywio y dref. Mae partneriaethau adfywio, aml asiantaeth yn bodoli ym Mangor a Caernarfon, a ceir cyfarfodydd cyson i ddatblygu ac adrodd ar gynnydd cynlluniau adfywio, i adnabod cyfleon newydd ac i adlewyrchu ar effaith cynlluniau.
- 4.8 Mae'r gwaith o ddatblygu sefydliadau adfywio yn Pwllheli, Porthmadog, Dolgellau a'r Bala mewn cyfnod llawer mwy datblygedig, gyda chynnydd cadarnhaol yn cael ei wneud ar draws pob tref.
- 4.9 Mae'r Cynlluniau Gweithredu sydd yn gysylltiedig a'r Cynlluniau Creu Lleoedd yn ganolog i drafodaethau'r sefydliadau adfywio. Maent yn ddogfennau byw sydd yn cael eu perchnogi gan y sefydliadau lleol ac yn cael eu hadolygu yn rheolaidd. Maent hefyd yn sail strategol ar gyfer ymgeisio am gyfleon cyllido i wireddu cynlluniau lle mae tystiolaeth eu bod yn flaenoriaeth lleol.
- 4.10 Yn dilyn cwblhau Cynllun Creu Lle ar gyfer trefi unigol mae pwyslais wedyn ar ddatblygu a gweithredu rhaglenni neu brosiectau sydd wedi eu hadnabod o fewn y cynlluniau.

5. Datblygu a Gweithredu Prosiectau Adfywio Canol Trefi

- 5.1 Yn arferol, bydd gallu'r Gwasanaeth i weithredu prosiectau adfywio canol tref yn ddibynnol ar sicrhau grantiau allanol. Gall yr Gwasanaeth hefyd ddefnyddio grantiau allanol i sefydlu cronfeydd gan gynnig grantiau trydydd parti.
- 5.2 Ers 2022/3, mae'r Gwasanaeth wedi sicrhau grantiau gwerth £31.8m ar gyfer datblygu a gweithredu prosiectau adfywio canol trefi. Mae rhestr o brosiectau wedi ei gynnwys yn Atodiad 2.
- 5.3 Yn ystod y cyfnod yma, mae'r prif raglenni grantiau yw
- Rhaglen Trawsnewid Trefi, Llywodraeth Cymru
 - Rhaglen Cronfa Ffyniant Bro, Llywodraeth DU
 - Rhaglen Cronfa Ffyniant Cyffredin, Llywodraeth DU
 - Rhaglen Cronfa Effaith Balchder Bro, Llywodraeth DU
- 5.4 Bydd Rhaglenni ariannol unigol gyda amcanion, canllawiau a gofynion penodol, ac felly mae angen sicrhau fod cynigion a cheisiadau yn cyd-ymffurfio gyda rhain. Hefyd, mae tueddiad dros y blynyddoedd diwethaf i raglenni ariannol cael eu gweithredu am gyfnod gymharol fyr, ac o ganlyniad, mae'r cyfnod gweithredu yn gymharol fyr, a'r pwyslais yn aml iawn ar cynlluniau gyda'r gallu i'w gweithredu o fewn cyfnod byr.
- 5.5 Dylid nodi hefyd fod y buddsoddiadau grant yma uwchlaw gwaith craidd gwahanol Wasanaethau / Adrannau a bod cyfle i wneud mwy i'r dyfodol.
- 5.6 Yn ystod cyfnod 2026/7, mae trefniadau hefyd ar waith i weithredu arian sydd wedi ei glustnodi drwy raglennu Cronfa Effaith Balchder Bro a Cronfa Twf Leol.
- 5.7 Yn ei gyfarfod ar 10fed Chwefror 2026, penderfynodd y Cabinet i gyfeirio £1.5m sydd yn dod o Gronfa Effaith

Cynlluniau	Yn Arwain	Cronfa Balchder Bro	Cyfanswm Cost
Cynlluniau Sirol			
Cronfa Cyngorau Tref a Chymuned	Cyngorau Lleol	£400,000	£400,000
Isadeiledd a llwybrau trefol	Priffyrdd, Bwrdeistrefol & YGC	£240,000	£258,000
Rhaglen Adfywio Canol Dinas Bangor			
Canolfan Iechyd a Lles Bangor	Economi a Chymuned	£50,000	£850,000
Cynllun Gwella Eiddo Bangor	Economi a Chymuned	£75,000	£75,000
Gwelliannau Ffordd y Coleg	Priffyrdd, Bwrdeistrefol & YGC	£76,500	£76,500
Gwelliannau safle Storiell	Economi a Chymuned	£125,000	£300,000
Cynlluniau Gwella Canol Trefi			
Grant Gwella Eiddo Pwllheli	Economi a Chymuned	£75,000	£75,000
Cynllun Arwyddo Pwllheli	Economi a Chymuned	£50,000	£200,000
Gwella Sgwâr Eldon, Dolgellau	Priffyrdd, Bwrdeistrefol & YGC	£50,000	£84,000
Cyfleusterau cyhoeddus Abermaw	Priffyrdd, Bwrdeistrefol & YGC	£75,000	£98,000

Gwelliannau Llyfrgelloedd			
Llyfrgell Caernarfon	Economi a Chymuned	£100,000	£650,000
Uwchraddio Llyfrgell Tywyn	Economi a Chymuned	£125,000	£450,000
Costau cyd-lynu	Economi a Chymuned	£58,500	£58,500
	Cyfanswm	£1,500,000	£3,575,000

5.8 Pan yn paratoi'r adroddiad yma, mae bwriad o gyflwyno adroddiad ar Cronfa Twf Lleol - Cynlluniau 2026/27 i'r Cabinet ar 7fed Orffennaf : [Cabinet 07/07/26](#)

5.9 Tra bod y Gronfa Twf Lleol blaenoriaethu datblygu'r economi a sicrhau twf gan bwysleisio gweithgaredd sydd o bwys rhanbarthol, fe welir hefyd fod y pecyn arfaethedig yn cynnwys rhaglen cymorth a chefnogaeth Menter Gwynedd; rhaglen Ganol Dinas Bangor, a rhaglen Cynllun Diwylliant er Twf gyda prosiectau sydd wedi eu cynnwys o fewn cynlluniau creu lle Pwllheli, Bala a Porthmadog.

6. Eiddo Gwag

6.1 Mae delio gyda eiddo gwag wedi ei adnabod fel blaenoriaeth gan y Cyngor, ac yn rhan o pecyn gwaith 'Adfywio cymunedau a chanol trefi' o fewn Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-28. Mae'r Adran yn cyd-gordio Grwp Eiddo Gwag traws-adrannol wedi ei sefydlu er mwyn cyd-lynu materion sy'n ymwneud ag eiddo gwag.

6.2 Mae'r Grŵp yn cynnwys swyddogion o Adrannau Amgylchedd (Gwasanaethau Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu), Economi a Chymuned (Adfywio); Tai ac Eiddo (Gorfodaeth Tai a Tai Gwag), Cyllid (Trethi a Budd-dal) a Chyfreithiol.

6.3 Mae wahanol Wasanaethau / Adrannau'r Cyngor yn gweithredu gwahanol ymyraethau sydd yn ymwneud ag eiddo gwag megis :

- darparu gwybodaeth a chyngor (cyffredinol)
- darpariaeth / cefnogaeth dechnegol
- darparu cefnogaeth ariannol (grantiau neu fenthyciadau)
- bygythiad camau gorfodaeth
- ad-ennill dyledion ariannol
- gorfodaeth ffurfiol (opsiwn olaf)

6.4 Yn gyffredinol, mae'r gofyn am adnoddau ac amser yn dwysau wrth weithio i lawr y rhestr yma.

7. Mesuryddion a Data Canol Tref

7.1 Fel rhan o drefniadau rheoli perfformiad y Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio, mae dangosyddion craidd dros y 3 flynedd ddiwethaf fel a ganlyn.

Dangosydd	2023/4	2024/5	2025/6
Cyfanswm buddsoddiad wedi ei ddenu ar gyfer prosiectau canol tref	£8,336,970	£8,495,308	£8,173,692

Unedau gwag yn dod i ddefnydd	3	10	15
Adeiladu wedi eu gwella	34	26	13

- 7.2 Bydd y Gwasanaeth hefyd yn adrodd ar allbynnau prosiectau unigol ar gyfer rhaglenni ariannol sydd yn amrywio.
- 7.3 Yn fwy diweddar, mae gwaith yn cael ei wneud i werthuso cynlluniau penodol. Er enghraifft yn ystod 2024/5 buddsoddwyd £1.8m drwy rownd gyntaf y Gronfa Ffyniant Cyffredin hon ar gynllun Canol Trefi: Gosod Sylfaen ar gyfer Buddsoddiad, Balchder a Bwrlwm sef pecyn oedd yn cyfarch cynlluniau ar draws y Sir. Roedd y pecyn hwn yn drawstoriad o gynlluniau trawsadrannol yn cynnwys gwelliannau i Gei'r Gogledd yn Pwllheli, arwyddion i ddinas Bangor, cynlluniau celf cyhoeddus i drefi llechi, Bala, Bangor a Harlech, uwchraddio Maes Criccieth ynghyd a chynllun dodrefn stryd clyfar, cynlluniau diogelwch cymunedol a chynllun hyrwyddo Prynu'n Lleol ar draws y Sir.
- 7.4 Mae'r linc hwn yn rhoi crynodeb o llwyddiannau ac effaith y cynllun hwn - Prosiectau rhaglen 'Gosod Sylfaen ar gyfer Buddsoddiad, Balchder a Bwrlwm Canol Trefi'. Prif allbynnau y rhaglenni hyn oedd uwchraddio adeiladau a mannau cyhoeddus, datblygiadau creadigol a threftadaeth, datblygiadau i rwydwaith llwybrau cyhoeddus ynghyd a gwaith rhagbaratoi a dichonoldeb wedi ei gwblhau. Mae copi o adroddiad gwerthuso'r cynllun wedi ei gynnwys fel Atodiad 3.
- 7.5 Yn ystod 2025/6 sicrhawyd £1.4m o arian pellach drwy Gronfa Ffyniant Bro a gwelwyd y cynllun yn esblygu i fod yn Gwynedd Ni lle roedd pecyn ehangach, trawsadrannol o fuddsoddiadau. Mae copi a adroddiad gwerthuso'r cynllun wedi ei gynnwys fel Atodiad 4.
- 7.6 Gan gydnabod rôl a chyfraniad sefydliadau lleol sefydlwyd Gronfa Cyngorau Tref a Chymuned led-led y Sir. Mae rhestr o brosiectau a gefnogwyd drwy'r Gronfa yn ystod 2025/6 wedi ei gynnwys fel Atodiad 5. Yn dilyn llwyddiant y Gronfa yn ystod 2025/6, mae Cronfa Cyngorau Tref a Chymuned arall wedi ei sefydlu ar gyfer 2026/7 gyda adnoddau Cronfa Effaith Balchder Bro.

Data Eiddo Gwag a Chanol Tref

- 7.7 Ym mis Mai 2024, cynhaliwyd ymarferiad mapio eiddo gwag yng nghanol trefi Gwynedd gan y Gwasanaeth a'r Uned Ymchwil, fel rhan o weithgarwch y Grŵp Traws-Adrannol Eiddo Gwag. Nod y gwaith oedd darparu darlun cyfredol a chyson o sefyllfa eiddo gwag ar draws trefi'r sir.
- 7.8 Er mwyn sicrhau dull cyson o gasglu a chymharu data, defnyddiwyd ffiniau canol trefi'r Cynllun Datblygu Lleol fel y sail ddadansoddol. Gellir dadlau bod y dull hwn yn gallu dylanwadu ar ganrannau mewn rhai ardaloedd – er enghraifft, drwy gynnwys adeiladau nad ydynt yn rhan annatod o'r stryd fawr – ond roedd yn hanfodol ar gyfer sicrhau cysondeb ar draws lleoliadau a chaniatáu cymariaethau tros amser.
- 7.9 Dyma'r tabl yn dangos nifer yr eiddo gwag yn ogystal â'r canran ym mis Mai 2024, 2025 a 2026 (drafft) , wedi'u trefnu yn ôl categorïau'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) a'r trefi unigol:

Categori CDLI	Tref	Nifer Eiddo Gwag [2024]	Nifer Eiddo Gwag [2025]	Nifer Eiddo Gwag [2026]
Canolfan Fanwerthu Is-ranbarthol	Bangor	48	43	50
Canolfan Fanwerthu Drefol	Caernarfon	34	21	28
	Porthmadog	14	10	11
	Pwllheli	25	23	29
Canolfan Wasanaeth Leol	Dolgellau	16	7	15
	Y Bala	9	8	7
Canolfan Fanwerthu Lleol	Blaenau Ffestiniog	6	6	8
	Bethesda	5	5	9
	Llanberis	4	4	6
	Penrhyndeudraeth	3	3	1
	Penygroes	4	2	2
	Abermaw	12	8	11
	Tywyn	6	6	5
	Criccieth	1	3	0
	Abersoch	1	0	0
	Nefyn	2	2	3
Aneddiad Gwasanaeth	Harlech	5	5	3
	Aberdyfi	0	0	4
Cyfanswm		195	156	192

Ffynhonnell : Arolwg Cyngor Gwynedd

- 7.10 Bydd nifer o eiddo gwag o fewn trefi unigol yn newid yn gyson, ac felly mae canlyniadau'r arolwg uchod yn cynnig syniad bras ar amser penodol, ac yn seiliedig ar ardaloedd penodol. Serch hynny, mae'r ffigurau yn awgrymu fod nifer eiddo gwag o fewn canol trefi wedi lleihau rhwng 2024 a 2025, ac wedi cynyddu eto yn 2026. Gwelir hefyd fod nifer fwyaf o eiddo gwag yn chanol dinas Bangor a chanol tref Pwllheli sydd yn flaenoriaethau ar gyfer 2026/7.
- 7.11 Rydym hefyd yn datblygu proffil data blynyddol ar gyfer canol trefi Gwynedd. Mae'r proffiliau hyn yn cynnig darlun o sefyllfa presennol trefi Gwynedd – gan gynnwys data ar boblogaeth, defnyddiau adeiladau ac eiddo gwag. Mae copiâu o broffil data 2025 wedi eu cynnwys fel Atodiad 6 ac i'w gweld drwy'r linc isod (bydd data 2026 ar gael yn ystod yr wythnosau nesaf : [Proffil Canol Trefi](#)).

Mesur Effaith Cynlluniau Adfywio

- 7.12 Mae ymdrechion y Gwasanaeth i dargedu a sicrhau grantiau allanol ar gyfer datblygu a gweithredu prosiectau adfywio wedi bod yn llwyddiannus iawn. Er hynny, mae'n anodd iawn profi beth yw effaith y cynlluniau hyn ar ardaloedd canol trefi. Mae'r Gwasanaeth yn casglu allbynnau uniongyrchol fesul cynllun (yn aml yn unol â gofynion rhaglenni ariannol) nad ydynt mewn gwirionedd yn mesur effaith. Yn yr un modd, bydd y Gwasanaeth yn comisiynu adroddiadau gwerthuso ar brosiectau penodol sydd yn werthfawr i ystyried pa

agweddau oedd yn llwyddiannus, ynghyd ag unrhyw wersi i'w dysgu. Dylid nodi hefyd fod bwrlwm canol trefi yn cael ei ddylanwadu ai effeithio gan ystod eang iawn o ffactorau yn hytrach na allbwn prosiect unigol.

- 7.13 O ganlyniad, mae'n agwedd mae'r Gwasanaeth wedi ceisio ymateb iddo – a hynny drwy gyfrwng y [Strategaeth Economaidd](#) sydd wedi ei mabwysiadu yn ddiweddar.
- 7.14 Gweledigaeth y Strategaeth yw economi arloesol, gynhyrchiol a charbon isel sy'n cryfhau'r Gymraeg, yn creu cyfleodd newydd ac yn cyfrannu ar lesiant pawb – yn cynnwys prif themâu Mentergarwch, Pobl a Lle. Un o flaenoriaethau thema Lle yw sicrhau y cysyllted a'r isadeiledd gorau posib – yn cynnwys cefnogi adfywio canol trefi.
- 7.15 O fewn y Strategaeth, mae Fframwaith Monitro a Gwerthuso, ac mae copi wedi ei gynnwys fel Atodiad 7. Mae'r tabl isod yn crynhoi'r allbynnau a'r dangosyddion sydd yn berthnasol i weithgareddau adfywio canol trefi.

Fframwaith Monitro a Gwerthuso	Elfennau perthnasol adfywio canol trefi
<p>ALLBYNNAU</p> <p>Cynnyrch uniongyrchol prosiect neu weithgaredd yn y tymor byr</p>	<p>A14 : Buddsoddiad sector gyhoeddus i brosiectau cyfalaf</p> <p>A29 : Nifer swyddi wedi eu creu</p> <p>A30 : Trefi wedi derbyn buddsoddiad</p> <p>A31 : Adeiladau gwag wedi dychwelyd i ddefnydd</p> <p>A32 : Mannau cyhoeddus wedi gwella</p>
<p>CANLYNIADAU</p> <p>Dangosyddion tymor canol sy'n deillio o gynlluniau a gweithgaredd, ac yn adlewyrchu newid mewn ymddygiad</p>	<p>C22 : Trigolion yn byw/ymweld â threfi wedi derbyn buddsoddiad</p> <p>C24 : Cynnydd yn nifer ymwelwyr â chanol trefi</p>
<p>EFFAITH</p> <p>Dangosyddion o newid hirdymor, strategol dros gyfnod o flynyddoedd</p>	<p>E19 : Canol trefi sy'n fwy gwydn a chynaliadwy, gyda llai o adeiladau sydd wedi dirywio neu'n wag</p>

- 7.16 Drwy gael detholiad cyson o ddangosyddion bydd modd gwerthuso effaith gweithgareddau ac adolygu cynnydd yn erbyn blaenoriaethau'r Strategaeth.
- 7.17 Gyda'r fframwaith bellach wedi sefydlu, bydd gwaith pellach i'w wneud eleni yn benodol ar gyfer adfywio canol trefi – gan geisio cysoni data a dangosyddion ar gyfer gweithgareddau'r Gwasanaeth.

8. Casgliadau a Gwersi a Ddysgwyd

- 8.1 Mae'r adroddiad yn ceisio crynhoi prif weithgareddau'r Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio wedi geisio cefnogi ac adfywio canol trefi. Wrth gwrs mae agenda canol trefi yn gorgyffwrdd gyda nifer o wasanaethau o fewn yr Adran Economi, yn cynnwys Cefnogi Busnes, Gwasanaeth Cefnogi Cymunedau, Morwrol, Amgueddfeydd a'r Celfyddydau, a Llyfrgelloedd.

8.2 Yn yr un modd, mae materion canol tref hefyd yn berthnasol i nifer o Adrannau'r Cyngor sydd yn gweithredu mewn meysydd megis cynllunio, trafndiaeth, meysydd parcio, priffyrdd, gofal stryd ac ati.

8.3 Wrth fynd i'r afael a'r newid a heriau sy'n wynebu ein canol trefi, mater materion isod wedi amlygu wrth weithredu rhaglenni a phrosiectau canol trefi :

- Mae canol trefi yn parhau i fynd drwy gyfnod o newid ac ansicrwydd. Mae newidiadau o'r fath yn cael eu dylanwadu gan faterion macro sydd yn llawer ehangach nac ardal Gwynedd neu Chymru
- Mae ymdrechion dros y blynyddoedd diwethaf wedi canolbwyntio ar dargedu grantiau allanol er mwyn gallu datblygu a gweithredu prosiectau yn anelu i wella neu bywiocau canol trefi
- Mae materion sylfaenol megis lefelau trethi busnes, ffioedd parcio a delwedd yn faterion sy'n cael eu codi fel rhwystrau i gynyddu bwrlwm canol trefi. Awgrymir fod angen rhoi sylw pellach i faterion o'r fath yn ogystal a denu buddsoddiad i ganol trefi.
- Dros y blynyddoedd diwethaf mae ymdrech wedi ei wneud i geisio lledaenu budd ar draws y Sir. Pan gaiff buddsoddiad adfywio ei ledaenu'n rhy eang ar draws nifer o ardaloedd, gall yr effaith wanhau a dydi'r canlyniadau a'r effaith mor amlwg. Mewn cyferbyniad, dull amgen fyddai targedu a chanolbwyntio buddsoddiad ar lai o gynlluniau gyda photensial o greu effaith amlycach.
- Yn ystod y dair blynedd diwethaf, mae peth ansicrwydd wedi bod ynghylch prif raglenni adfywio gyda amserlen gyllidol gymharol fyr. Mae hyn yn golygu fod pwyslais ar cynlluniau tymor byr ble mae modd eu gweithredu o fewn amserlen dynn.
- Yn lleol gall cydlynu rhwng partneriaid (awdurdodau lleol, busnesau, perchnogion tir sefydliadau, y gymuned) fod yn gymhleth a heriau oherwydd gwahanol flaenoriaethau. Mae'r buddsoddiad mewn datblygu'r Cynlluniau Creu Lleoedd a chefnogi'r partneriaethau lleol yn ymdrech i liniaru'r heriau yma.
- Mae materion ymarferol a thechnegol hefyd yn aml heriol wrth weithredu prosiectau adfywio. Mae hyn yn cynnwys y baich megis cynnal a chadw seilwaith, datrys materion perchnogaeth tir, a sicrhau bod rhywun yn cymryd cyfrifoldeb clir dymor hir dros y datblygiad. Mae'r cyfrifoldebau yma yn aml yn gysylltiedig a chost all ddim eu cynnwys fel rhan o gynllun.
- Mae parhau i gryfhau a chefnogi'r partneriaethau lleol yn gam pwysig wrth edrych ymlaen ar flaenoriaethau'r dyfodol. Mae'r partneriaethau cyfrwng cydweithio pwysig sy'n galluogi cymunedau, busnesau ac awdurdodau i rannu gwybodaeth, cydlynu prosiectau ac adeiladu hyder. Bydd cynnal hyn yn sicrhau bod y gwaith adfywio'n parhau yn ganolog ac yn adlewyrchu anghenion lleol.
- O safbwynt eiddo gwag, mae ymdrechion y Gwasanaeth dros y blynyddoedd diwethaf wedi anelu ar cefnogi datblygwyr a pherchnogion eiddo gwag drwy amryw grantiau a benthyciadau ariannol. Yn ystod 2026/7 byddwn hefyd yn scopio cyfleoedd posib ar gyfer datblygu ymyraethau fwy rhagweithiol allai gynnwys prynu ac adfer eiddo gwag yn uniongyrchol, neu gefnogi partneriaid lleol i wneud hynny.
- Mae angen gwaith pellach (fel rhan o'r Strategaeth Economi newydd) er mwyn datblygu gyfundrefn fonitro a gwerthuso ar gyfer y maes gwaith adfywio canol trefi

er mwyn ceisio mesur yr hyn mae cynlluniau a gweithgareddau yn eu cyflawni yn unigol a'u heffaith cyfansawdd.

- 8.4 Yn dilyn sefydlu'r Llywodraeth newydd yn y Senedd ym mis Mai, byddwn hefyd yn ystyried unrhyw newidiadau mewn polisiau neu raglenni adfywio canol trefi.

9. Ymgynghori

- 9.1 Mae ymgynghori wedi bod yn greiddiol wrth baratoi'r 13 Cynllun Ardal Gwynedd Ni a'r Cynlluniau Creu Lleoedd. Mi roedd yn rhoi cyfle i'r cymunedau, busnesau, rhanddeiliaid lleol ac adrannau'r Cyngor i adnabod cyfleon a siapio'r blaenoriaethau ar gyfer eu hardaloedd. Mae'r un egwyddor hefyd wedi bod yn bwysig wrth sefydlu a chefnogi partneriaethau canol trefi, lle mae trafod wedi ac yn parhau i fod yn hanfodol i ffurfio trefniadau cydweithio llwyddiannus.

- 9.2 I'r dyfodol, wrth ddatblygu unrhyw gynlluniau newydd ac adolygu'r rhai presennol, mae ymgynghori parhaus yn mynd i fod yn allweddol er mwyn ymateb i anghenion sy'n newid dros amser.

10. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 10.1 Mae gwaith adfywio Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol drwy gydweithio yn eang i greu cymunedau cryf a chynaliadwy. Mae prosiectau adfywio strategol yn cael eu datblygu i wella'r economi, y cymunedau, yr amgylchedd a diwylliant Gwynedd yn dymor hir.

- 10.2 Mae'r gwaith adfywio yn integredig a chynhwysol gan ei fod yn golygu cydweithio yn draws adrannol (yn cynnwys Adrannau Tai ac Eiddo, Amgylchedd a Priffyrdd, Peirianeg a YGC), ynghyd a gweithio gyda amrywiaeth o bartneriaid, sefydliadau a'r gymuned i adnabod blaenoriaethau a gweledigaeth.

11. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

- 11.1 Mae materion cydraddoldeb a ieithyddol yn greiddiol i holl gynlluniau adfywio a bydd Asesiad Effaith yn cael ei ddatblygu a'i weithredu i Raglenni Adfywio.

12. Argymhelliad

- 12.1 Gwahoddir sylwadau gan y Pwyllgor Craffu ar gymwys yr adroddiad.

Atodiadau

Atodiad 1 : Adroddiad Pwyllgor Craffu 8fed o Fehefin 2023

Atodiad 2 : Crynodeb Grantiau Adfywio 2022 – 2026

Atodiad 3 : Gwerthusiad o Raglen SPF Canol Trefi Gwynedd

Atodiad 4 : Gwerthusiad o Rhaglen Gwynedd Ni 2026

Atodiad 5 : Cronfa Cynghorau Lleol Gwynedd 2025/6

Atodiad 6 : Proffil data canol trefi 2025

Atodiad 7 : Fframwaith Monitro a Gwerthuso Strategaeth Economaidd